

deželah, zlasti učiteljstvo na Kranjskem vodi svojo lastno trnjevo pot.

Iz tabele, ki jo imam pred seboj, je razvidno, da je učiteljstvo na Kranjskem z ozirom na plačilne razmere med vsemi kronovinami na zadnjem mestu. Začetna plača provizoričnega učitelja je sicer v eni kronovini, v Galiciji, še nižja nego na Kranjskem, znaša 700 kron napram 800 K na Kranjskem, nasproti temu pa je začetna plača definitivnega učitelja na Kranjskem v znesku 1000 K mnogo za tozadevnimi dohodki v drugih kronovinah. Ravnotako je tudi plača meščanskega ali ljudskošolskega učitelja po 40. službenem letu neprimerno nižja nego v drugih kronovinah. Plača znaša za meščanskega učitelja 2760 K, za ljudskošolskega učitelja celo le 2080 K. V istem razmerju so tudi na srednjih stopnjah.

Vsak le nekoliko kvalificirani delavec ima boljše. Da, imamo celo neverjetno se glaseč slučaj, da ima šolski sluga na neki mestni ljudski šoli v Ljubljani po regulaciji plač višje dohodke, nego vodja dotične šole. (Čujte! Čujte!)

Predležee poročilo o dohodarini omenja, da se je šolski proračun v deželah v zadnjih sedmih letih povisal za 47.4 milijona, torej za 44.2 odstotka, obenem pa konstatira, da je Kranjska pri tem zvišanju na zadnjem mestu.

Navzlic vsem naporom, ki so se napravili od narodnonapredne strani v družbi z veleposestvom v deželnem zboru v svrhu izboljšanja ali regulacije učiteljskih plač, se ni moglo do danes ničesar doseči. Vsak poizkus se je izjalovil zaradi upora klerikalne večine deželnega zbora. In edini vzrok je ta: Večina učiteljstva je v naprednem taboru. Gospodarji v ljubljanski deželni hiši so opetovano izjavili, da učitelji ne smejo prej pričakovati izboljšanja svojega položaja, dokler se ne bodo uklonili. Politični lumpje in hinavci naj postanejo, potem bodo dobili kot plačilo za svojo breznačajnost regulacijo plač. No, dozda se ni posrečilo podvreči jih. Sicer je bilo par odpadnikov, toda velika večina je ostala trdna. Navzlic stradanju in bedi, navzlic siromaštvu in persekucijam stoje pokonci, s povzdignjeno glavo. Sicer siromaki, toda značajniki, pravi junaki!

In naš učitelj glede svojega delovanja ni med zadnjimi. Zmisel in ratio legis državnega ljudskošolskega zakona z dne 14. maja 1869. popolnoma upoštevajoč, stoji naš učitelj na višku svoje naloge.

Pred kratkim objavljena statistika dokazuje, da se število analfabetov vsakih deset let zniža za kakih 10 odstotkov, tako da smo v tem oziru že več kronovin pustili za nami. Letna poročila deželnega šolskega sveta kranjskega morejo o strokovnem delovanju kranjskega učitelja izstaviti le dobra in pohvalna izpričevala. Tako se pravi v enem izmed zadnjih poročil (bere):

»Stanje pouka je bilo na podlagi inspekcije sledeče: Zelo zadovoljivo na 63 šolah, to je 15.79 odstotka, zadovoljivo na 200 šolah, to je 50.12 odstotka, manj zadovoljivo na 41 šolah, to je 10.28 odstotka, ne zadovoljivo na 8 šolah, to je 2.0 odstotka, inspiciranih ni bilo 87 šol, to je 21.81 odstotka.

Mnogo učiteljev kaže veliko stremljenje po nadaljni izobrazbi in po izboljšanju svoje metode, vestno se pripravljajo na pouk in vodijo v to svrhu detajlirane dnevnik.

V npravnem in patriotičnem oziru se velika večina učiteljstva korektno obnaša, vzbuja in goji čustva ljubezni in udanosti do domovne in do najvišje vladarske hiše s tem, da vporablja za to pri pouku vsako priliko in ima tudi v dnehi, ki so pomembni za dinastijo in domovino, primerne nagovore na šolsko mladino ter prireja primerne šolske slavnosti.

Tudi občekoristno delovanje mnogih učiteljev v službi humanitarnih institucij kakor tudi v poljedelskem in obrtnem interesu prebivalstva se mora pohvalno naglašati.

Stik med šolo in domom je v nekaterih krajih zelo živahen, vendar bi se pa mogel ustvariti še ožji, posebno v večjih krajih s prirejanjem roditeljskih večerov, poljudnih predavanj in poučevanjem ljudstva o vzgojevalnih vprašanjih.

V stanovskih vprašanjih vlada med nemškimi in slovenskim učiteljstvom najboljše sporazumljenje; sporazumljenje med kateheti in posvetnimi učitelji bi moglo biti sicer čestokrat iskrenješe, vendar pa je le v nekaterih krajih skaljeno.

Nravno-verska vzgoja otrok je torej v najboljših rokah, in vendar ne najdejo posredovalci te vzgoje v očeh svojih kruhodajalcev nobene milosti. En dokaz več za to, da se morajo pojmi religiozni, veren in klerikalni jako narazen držati.

Pred par dnevi so med vas, spoštovani gospodje, razdelili brošuro, ki natančno opisuje bedo kranjskega učitelja. Brošura ima naslov »Dejanja govore«.

Prosim, gospoda moja, ne odložite knjižice, prečitajte jo pazno in čudili se boste, kako morejo še v 20. stoletju v kaki avstrijski kronovini vladati še take kulturne razmere, kakor se opisujejo v brošuri Kranjske. (Čujte! Čujte!) Da, facta loquuntur, in jaz jamčim za to, ker poznam razmere iz lastne izkušnje, da v brošuri ni nič neresničnega, nič nepravilnega, da, niti pretiranega nič.

Jaz vas ne bom zadrževal z njeno vsebino, le eno bi vam iz taiste navedel kot zgled.

V seji deželnega zbora dne 28. decembra 1911 se je sklenilo, da se dovoli neporočenim učiteljem, ki dotlej niso bili deležni draginjske doklade, 25 odstotkov od temeljne plače; razdeli pa jo naj deželni odbor po svoji previdnosti.

V seji dne 7. februarja 1912. se je nadalje sklenilo, da se more ljubljanskemu učiteljstvu zvišati stanarina za 50 odstotkov, tudi v tem oziru so dali deželnemu odboru pleinpouvoir.

Kako pa se je učiteljstvu porazdelila draginjska doklada, oziroma stanarina, je iz brošure natančno razvidno. Draginjsko doklado je dobilo 297 učiteljc in le 68 učiteljev, in še med temi je 8 frančiškanov in 6 katehetov, ki so vsi dobili 25odstotno draginjsko doklado, dočim so posvetni učitelji dobili večino le 10odstotno. (Čujte! Čujte!) Iz seznama učiteljstva, ki je dobilo draginjsko doklado in ki je označeno v brošuri, tudi lahko razvidimo, da se večina teh — to so oni, v brošuri s križem označeni, križani — nahaja v klerikalni organizaciji. Svobodna previdnost deželnega odbora je dobro napravila svoj izpit, vsaj fungirajo kot prisedniki župniki in klerikalni zaupniki po občinah. Še slabejše se je godilo mestnim učiteljem v Ljubljani s stanarinsko doklado. Tu so dobili skoraj edinole člani klerikalne učiteljske organizacije. Tako n. pr. na I. mestni deški ljudski šoli od 11 učnih oseb ni nihče drugi dobil stanarinske doklade nego katehet, ki je dobil 25 odstotkov. Na IV. mestni deški ljudski šoli so dobili od 8 učnih oseb stanarinsko doklado le katehet in pa učiteljica, ki edna poučuje na dotični šoli in ki je v klerikalni učiteljski organizaciji.

Pri teh razmerah, pri teh brezobzirnosti in brezvestnosti kruhodajalcev kranjskega učitelja se ne smete čuditi, gospodje, da je na Kranjskem število možkih učnih oseb vedno manjše. Učiteljske se smatra le še kot neka pripravljavnica za finančno, železniško in pošto službo. Ali pa zapuščajo deželo, gredo kot učitelji v druge dežele. In ne smete se čuditi, gospodje, če človek izgubi pri črtanih razmerah vse poželjenje po avtonomiji. Hočejo le pomoč, hitro pomoč, naj pride od kogar že koli, in četudi od države; hočejo, da se odstrani desolatne razmere, naj to omogoči kdorkoli.

Zbudi se!

Učiteljstvo bije težak boj za izboljšanje svojega gmotnega položaja. Kamor se obrača s svojimi prošnjami, ga povsod izkomplimentirajo z raznimi »pionirji« skozi vrata ter mu napolne žep s samimi praznimi obljubami. V očigled temu dejstvu ni čuda, da so se začele oglašati v srcih zatirane učiteljske raje strune, o katerih niti učiteljstvo samo ni vedelo, da so njegove. Zadnji boji so naučili učitelje marsičesa, in če se bo frivolna igra, ki jo igrajo odločilni faktorji z učiteljstvom, maščevala, ne more prevzeti učiteljstvo nikake odgovornosti. Predvsem je treba konstatirati, da nima učiteljstvo v sedaj vladajočih deželnih klikah v Avstriji nikakih prijateljev. To je prva izkušnja. Dalje je učiteljstvo izprevidelo, da služi vladajočim političnim strankam kot igra. Kaj to briga politične voditelje, da se učiteljstvo na ta način korumpira, kaj jim mar, da se vlačijo na ta način v politično blato šola, vzgoja in učiteljstvo! Kaj briga to demagoge, ki vodijo danes slovenski narod! Zadoščanje njihovim ambicijam, mandati, korita — to je njihova maksima, če pa pri tem pogine slovenski narod v blatu in nevednosti, jim nič mar. Učiteljstvo hočejo imeti na vsak način za agitatorje. Izrgali so ga iz njegovega delokroga ter ga vlečejo ven v politični vrtinec, kjer se naj lačen navdušuje za demagoške kandidate!

Vlada stavi od druge strani na učitelje vse mogoče in nemogoče zahteve: vzgojuje naj ji dobre državljane, čestilce militarizma, zbira naj za razne kolekte, uči naj mladino streljati. Tako se vrste vsi predstavitelji današnjega blagoslovljenega družabnega reda pred ubogim izmozganim učiteljem ter mu blagovoljno namigavati na svoje želje. Država hoče od učitelja državljanov, cerkev pobožnih in pokornih vernikov, vladajoče klike pa pravovernih in ponižnih pristašev. Vse to naj dobavlja učitelj, sam pa naj poginja pod kapom, kamor ga mečejo njegovi

kruhodajalci. Zaboga ali misli vsa ta lepa družba, da je izgubil učitelj res že sledenjo trohico kriterija! Ali mislijo ti ljudje, da so učitelje že tako moralno uničili, da ni mogoče, da bi začutili v sebi še iskricke zamožnosti in močastosti! Učitelj ima še življenje v svojih udih, in pride čas, ko to svoje dolgo zatajevano življenje pokaže! Za učiteljstvo ni drobtinice! Kulturni delavec naj oznanjuje visoko krščansko etiko, sredi katere poginjamo za lakoto!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Pedagoško društvo v Krškem. Zborovanja v Št. Janžu dne 19. novembra t. l. se je udeležilo nad 30 društvenikov, in sicer s sledečih šol: Boštanj, Krško, Leskovec, Mokronog, Radeče, Raka, Studenec, Št. Janž, Št. Rupert in Tržišče. — Predavanju tov. Škulja o Srbiji je prisostvovalo poleg učiteljstva tudi okrog poldrugi sto drugega občinstva, ki se je vračalo domov gotovo s hvaležnim spominom na napredno učiteljstvo. Tovariš predsednik se je zahvalil predavatelju za izborni predavanje, tov. Bercetu pa za delovanje v prid tako ogromne udeležbe. — Nato je referiral o izpremembi društvenih pravil tov. Hočevar, ki so ga zborovalci poslušali z največjim zanimanjem in vso pazljivostjo. Po novih pravilih se bo društvo imenovalo Pedagoško društvo za učitelje in šolske prijatelje krškega okraja. Važna točka v sprejetih pravilih je ustanovitev okrožij, v katerih se bodo vršili pokrajinski sestanki. Pri točki o določitvi časa za glavno skupščino je bila večina za to, da se vrši ista vsako leto na dan okrajne konference. — Med slučajnostmi je prišlo na vrsto več stanovskih zadev. Poudarjati je treba, da se o tem vprašanju na naših zborovanjih že dolgo ni toliko razpravljalo, kakor ravno sedaj in da je bilo zaradi tega to zborovanje eno najzanimivejših. Poleg drugega se je tudi sklenilo delovati na to, da izda okrajni šolski svet normale o nadomeščenju verskih ur in izposlovati pri merodajnih oblastih, da se izdajo zakonite določbe glede prodajanja tobaka šolarjem, dalje da se prepove šolarjem obiskovanje sejmov in da se zaradi boleznih kontumaciranim otrokom ne prepove le pohajanje šole, ampak tudi vseh drugih javnih lokalov. Odbor se je pooblastil, da sestavi in odpošlje Zavezi dve resoluciji. Prva se tiče za učiteljstvo poniževalnega pripravljajnega tečaja na učiteljski, druga pa našega slabega gmotnega stanja. Zadnje se bo odslej odpošljala pri vsakem zborovanju Zavezi, ki naj tej enake resolucije zahteva od vseh drugih okrajnih društev ter jih oddaja merodajnim oblastim. Če bodo s temi resolucijami napolnjeni enkrat vsi koši, nam bodo mogoče vendar dani za služeni košček kruha. Odboru se je tudi naročilo, da naj zbira gradivo za ono delo, ki bi ga učiteljstvo lahko opustilo brez slabih posledic in ki bi ga v gotovem slučaju moralo opustiti.

Po končanem zborovanju je bil skupen obed v gostilnici krajnega šolskega predsednika Majcna, ki nam je prav dobro postregel. Zborovali smo prvič v prijaznem Št. Janžu, gotovo pa ne zadnjič.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj je zborovalo 16. listopada 1913 v rajhenburški šoli. Navzočih je bilo 29 članov, kot gost je bila prisotna tov. Ruvovčeva iz Vidma.

Tov. predsednik pozdravlja navzoče, omenjajoč izpremembe na šolskem polju od zadnjega zborovanja. Draginjska doklada je uspeh trudapolnega dela naše organizacije. A več nego ta, je vreden moralni uspeh, ki smo ga dosegli s to prvo pridobitvijo. Nagnej! V delu je spas! — Vzamejo se na zapreje dopisi Zveze in Gospodarske zadruge. Jako zanimiva so bila poročila o Zavezinem zborovanju v Ljubljani (tov. Jamšek), o Zvezini seji ter obeh Bundovih sejah (tov. Knapič). Sprejel se je predlog tov. Potočnika: Delegat (za Lehrerbund) naj zastopa pri zopetnem zborovanju stališče, da se ob zasedanju dež. odbora izboljša odredba v toliko, da se sklene draginjsko doklado do def. regulacije učiteljskih plač. Sprejme se tudi naslednja resolucija: V zadnjih letih se je pokazala ogromna nadprodukcija učiteljc. Zaradi tega se je uvedel na mnogih državnih in deželnih učiteljskih numerus clausus, nekatera pa sprejemajo gojenke le vsako drugo leto. Nasprotno se pa opaža, da zasebna ženska učiteljska z zgoraj omenjenimi sredstvi nadprodukcije ne omejujejo, ampak nasprotno producirajo leto za letom višje število učiteljc. Zaradi tega se Zaveza pozivlja, da stori dogovorno z ostalimi učiteljskimi organizacijami takoj vse potrebne korake,

da se I. vzgajanje učiteljic omeji na privatnih zavodih na skrajni minimum, odnosno da se jim odvzame pravica javnosti, 2. da se državnim in deželnim zavodom podeli zopet popolna prostost glede števila gojenk. Kot davek, ki smo ga dolžni organizaciji za draginjsko doklado, se nabere 18 K 32 v in se izroči vsota socialnemu odseku.

Književnost in umetnost.

»Zvonček« objavlja v zadnji letošnji številki to-le bogato in lepo vsebino: 1. Fran Žgur: Zimska. 2. Cvetinomiški: Burklje. 3. Davorinov: Kakor ded... Pesem. 4. Davorinov: Pravljica o sv. Miklavžu. 5. Fran Košir: O rojenicah v Balunječi na Boču. 6. S. P.: Gozdu. Pesem s podobo. 7. Jireček-Janežič: Deželna uprava in pravo starih Slovanov. 8. Fran Erjavec: Vako in njegovi grehi. 9. Pozdravljen, zvesti prijatelj! Podoba. 10. Fran Erjavec: Božični večer na Kranjskem. 11. V vznožju planin. Podoba. 12. Fran Žgur: Hrepenenje. Pesem. 13. P. St. Polenčan: Drobne povesti. 14. Tone Rakovčan: Nekaj mislim... Pesem. 15. Pojdimo malo po svetu. Podoba. 16. Gustav Graščan: Nadi v album. Pesem. 17. Tone Rakovčan: Popotnik. Pesem. 18. Pouk in zabava: Senčna podoba psa. — Rešitev in rešilci. — Primere iz živalstva v našem govoru. — Mesec dni v podcestnih kanalih. — Koliko porabijo v Evropi kruha. — Žrtve zrakoplovne umetnosti. — Zanimiva lastnost čebel. — Povprečna teža možganov. — Kotiček gospoda Dorožpoljskega. — Ob sklepu stira najstega letnika. — Takoj na delo za »Zvonček«!

Koledarček Učiteljskega Doma v Celovcu za leto 1914. — I. letnik. — Izdalo in založilo društvo »Učiteljski Dom« v Celovcu. — Cena 70 vin. — 1913. Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. Str. 94. — Vsebina: Koledar za navadno leto 1914. — Lestvica za pristojbine kolkov. — Najvažnejše pošne določbe. — Ks. Meško: Kako je Tonček za svojo narodnost prvič trpel? — Andrej Einspieler, slovenski šolnik (s podobo). — Ferdo Plemič: Njen gozd. — Kompoljski: Ohranite otrokom ljubezen do doma in do materinega jezika! (Odlomek iz rokopisa »Domača vzgoja«.) — Dr. M. Potočnik: Šolstvo koroških Slovencev. — Prof. Apihu v spomin (s podobo). — Ks. Meško: Sinček vdovin. — Juri Trunk: Sovražnik v nas. — P. Koschir: Pregovori iz slovenskega Korotana. — Kaj je »Učiteljski Dom« v Celovcu? — P. Koschir: Pravljica. — Lepa in bogata vsebina knjižico priporoča.

Sem Benelli: Ljubezen treh kraljev. Tragičen poem v treh dejanjih. Prevedel Alojzij Gradnik. — Gorica 1913. Samozaložba. — Tiskala »Goriška tiskarna« A. Gabršček. — Str. 115. — Cena 2 K, s poštnino 2 K 20 v. — Veličastne verze laškega dramatika pesnika Benellija, polne lepote in življenja, je presadil na slovenska tla z ljubeznijo in pesniškim zanosom A. Gradnik. S tem delom je ustregel vsem, ki smo željni poezije in užitka.

Koledar (Vestnik) XXVIII. šolske Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za navadno leto 1914. — Izdalo in založilo vodstvo. — Cena 1 K 20 v. — V Ljubljani. Tisk »Narodne tiskarne« 1913. — Str. 193. — Koledar obsega tri dele z nastopno vsebino: I. koledar: Petindvajsetletnica C. M. podružnic 1914. Pošne določbe. Lestvice. — II. Narodnemu delu: Ivan Fabjančič: Za rodno grudo! Dr. Fran Košmelj (s podobo): O važnosti narodno-obrambnega slovstva. Sredi izgubljenih. Narodnostno stanje beneških Slovencev sedaj in nekda. — III. Vestnik Družbe sv. C. in M. v Ljubljani XXVIII. — Koledar ni samo zanimiv in bogat po vsebini, ampak ima tudi namen, da pridobi naši prekornisti šolski družbi novih dohodkov, ki jih v pospešitev svojega kulturnega in narodnega delovanja tako nujno potrebuje. Zato je pa koledar vreden dvojnega priporočila, in ne smelo bi biti nobene zavodne slovenske hiše, ki bi bila brez njega! Delajmo potom C. M. D. za ohranitev svoje mladine in svoje zemlje!

Fran Milčinski: Kjer ljubezen tam Bog. Igra v enem dejanju. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1913. Cena 50 v.

Fran Milčinski: Volkašin. Roparska pravljica v enem dejanju. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1913. Cena 80 v.

Človeško telo. Mali anatomsni atlant. 12 kromolitografij s slovensko nomenklaturo človeških organov. Izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani 1913. Cena 1 K 50 vin.

Politiški pregled.

* Nove vojaške zahteve. Vojna uprava namerava prihodnje leto zopet zvišati mirovno stanje nekaterih armadnih zborov. Pri 124 pehotnih bataljonih bo zvišano mirovno stanje za 112 mož pri bata-